

Jitka JONOVÁ, *Kapitulní otázka olomoucká a obsazování arcibiskupského stolce v Olomouci od roku 1880 do poloviny 20. století*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2022, 212 s. ISBN 978–80–7325–550–3.

Nejnovější práce Jitky Jonové byla vydána v rámci projektu IGA CMTF_2022_003 *Katolická církev v českých zemích v 19. a 20. století* za spoluúčasti Metropolitní kapituly u svatého Václava v Olomouci. Autorka na základě své vlastní dosavadní badatelské práce, a především na základě archivních materiálů domácí a zahraniční provenience sleduje olomouckou kapitolu zvláště s ohledem na její pravomoci a povinnosti vůči olomouckému (arci) biskupskému stolci. Do středu výzkumného zájmu se tak dostalo právo kapituly volit biskupa a v souvislosti s tím i určitá lokální zvláštnost – šlechtické výsady tradiční i právně zakotvené v prostředí katedrální kapituly v Olomouci. V názvu knihy vymezený výzkumný časový úsek by byl s ohledem na dlouhé trvání zkoumané instituce relativně úsporný, byť v kontextu okolního dění nezanedbatelný. Ve skutečnosti je však dalece překročen, protože práva i povinnosti, právě tak jako některé výjimečnosti olomoucké kapituly, vznikly už v poslední čtvrtině 18. století, z jejího života nezmizely ani ve sledovaném období, naopak jejich více či méně významná rezidua mohou být patrná až do současnosti.

Autorka nejprve předkládá stručný srovnávací pohled na kapituly v Pasově, Münsteru a Salzburku jako působící ve shodném říšském prostoru, a přesto se nacházející každá ve specifické situaci. Olomoucké kapitule se podrobněji věnuje od reformy kapitulních stanov v roce 1772. Od tohoto bodu je možné sledovat novodobý vývoj přístupu k inkolátu v poměrně přesně ohraničeném církevním prostředí, který následně výrazným způsobem ovlivnil další sledované roviny nejenom do zániku monarchie a zrušení této právní výhrady, ale ve faktických dopadech s ještě poměrně dlouhou setrvačností. Rozsáhlá pozornost je zorným úhlem kapituly věnována osobnosti arcibiskupa Theodora Kohna, resp. dění s ní souvisejícímu, což mj. odráží autorčinu předchozí badatelskou prioritu. Následující text celkem proporcčně sleduje Kohnovi nástupce na olomouckém arcibiskupském stolci podle toho, jakým způsobem funkci získali a jakou roli v tomto procesu hrála katedrální kapitula. Právě tak je sledována personální situace kapituly, která se měnila v poměrně značném zpoždění za turbulentními proměnami politické situace nejenom ve 40. a 50. letech 20. století. Stranou pozornosti nezůstávají ani vnitřní poměry kapituly, obsazování uprázdněných kanonikátů a snaha o vytvoření nových kapitulních stanov, které by přijatelným, a především praktickým, způsobem reflektovaly změny politického kontextu střední Evropy. Situace je sledována podrobněji právě do poloviny 50. let 20. století, pak následuje – navzdory názvu knihy – stručné, ale významné dokončení „příběhu“ v podobě upozornění na vznik nových stanov olomoucké kapituly v roce 1994. Ty mj. teprve odpovídajícím způsobem zareagovaly na úpravy obsažené v Kodexu kanonického práva z roku 1983. Do plynulého

textu je vložen jednak exkurz o kanovníkovi Grimmensteinovi, na jehož životním příběhu je možné dobře dokumentovat širší konotace kanovnícké existence v průběhu doby, jednak exkurz o mecenátu jednotlivých kanovníků olomoucké kapituly. Někteří z nich zanechali výraznou stopu nejenom při opravách a zkrášlování katedrály, ale i v jiných oblastech především uměleckého, ale i vědeckého, a dokonce i národního života společnosti své doby. Pokud se poněkud rozkošatělým názvem celé knihy nenechá odradit čtenář z řad poučené laické veřejnosti prostě se zajímající o regionální problematiku, najde v knize i velmi užitečný slovníček pojmů. Ten autorce umožnil vyjadřovat se v textu pregnantně, ale na druhou stranu nezmást čtenáře doposud méně se v problematice orientujícího.

Kapituly byly vždy tak trochu světem vytrženým, ohraničeným vlastními privilegii a povinnostmi. Přesto v patřičném kontextu okolního dění a neméně i vlastních vnitřních poměrů mohly být nositelkami vlivu dalece přesahujícího takto vymezený prostor právní, duchovní, společenský, a dokonce i politický. Od počátku své existence byla každá z kapitul jedinečná bez ohledu na jakousi primární společnou myšlenku vedoucí původně k jejich vzniku, protože odpovídala záměrům zakladatele. Tato jedinečnost se v průběhu doby spíš prohlubovala, než aby docházelo k unifikaci. Sledovaná olomoucká katedrální kapitula je toho jedinečným příkladem. Ani státní vliv kterékoliv doby, ani čas od času se vynořující vnitřní petrifikace poměrů na tom nic nezměnily. Nicméně i taková instituce, žijící svým vlastním časem ne vždy shodným s rytmem toho okolního, dospěla zatím vždy k vyrovnání se s okolním světem a nalezení specifického úkolu pro sebe samu: v dlouhém historickém kontextu nového nebo modifikovaného podle okolností.

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

marie.mackova@upce.cz

ORCID: 0000-0002-1905-1604